

Landelijke abortusregistratie 2013

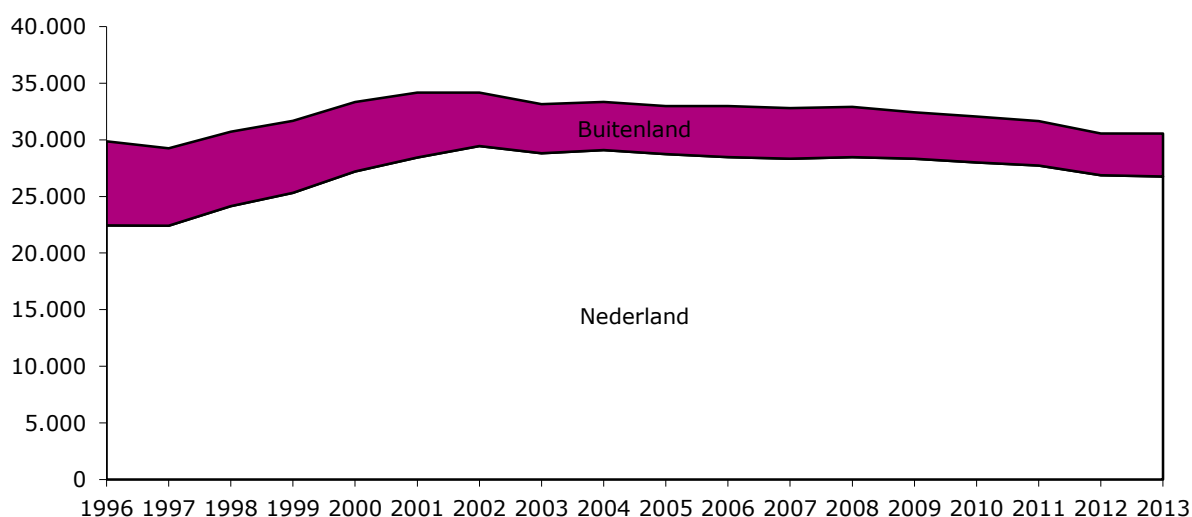
De Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) rapporteert jaarlijks over de uitgevoerde zwangerschapsafbrekingen in klinieken en ziekenhuizen in Nederland. De klinieken en ziekenhuizen hebben een wettelijke verplichting tot registratie van de uitgevoerde behandelingen. De IGZ-registratie heeft dan ook een dekking van 100 procent. De Landelijke abortusregistratie (LAR), een initiatief van de abortusklinieken zelf, is een aanvulling op de gegevens van de IGZ. De abortusklinieken verzamelen op vrijwillige basis gegevens op individueel niveau van abortuscliënten. Waar in het IGZ-rapport enkel rechte tellingen worden weergegeven, geeft de LAR onder andere inzicht in de correlatie tussen verschillende onderdelen van de registratie.

In 2013 zijn via de LAR data verzameld van 11 van de 14 klinieken¹. Het LAR-bestand van 2013 bevat 79% (n = 21.217) van alle abortussen bij vrouwen die in Nederland wonen en 82% (n = 3.102) van de abortussen van in het buitenland wonende vrouwen die in Nederland een abortus hebben laten uitvoeren.

Aantal abortussen

In 2013 zijn in Nederland totaal 30.601 abortussen (inclusief overtijdbehandelingen) aan de inspectie opgegeven (IGZ, 2014). Hiervan zijn 3.793 behandelingen uitgevoerd bij vrouwen die vanuit het buitenland naar Nederland kwamen (12,4%). De toestroom van het aantal vrouwen dat naar Nederland komt voor een behandeling lijkt te stabiliseren (figuur 1). Ten opzichte van 2011 is het aantal abortussen onder vrouwen die in Nederland wonen met 970 gedaald.

Figuur 1. Aantal abortussen bij in Nederland en in het buitenland woonachtige cliënten, 1996-2013

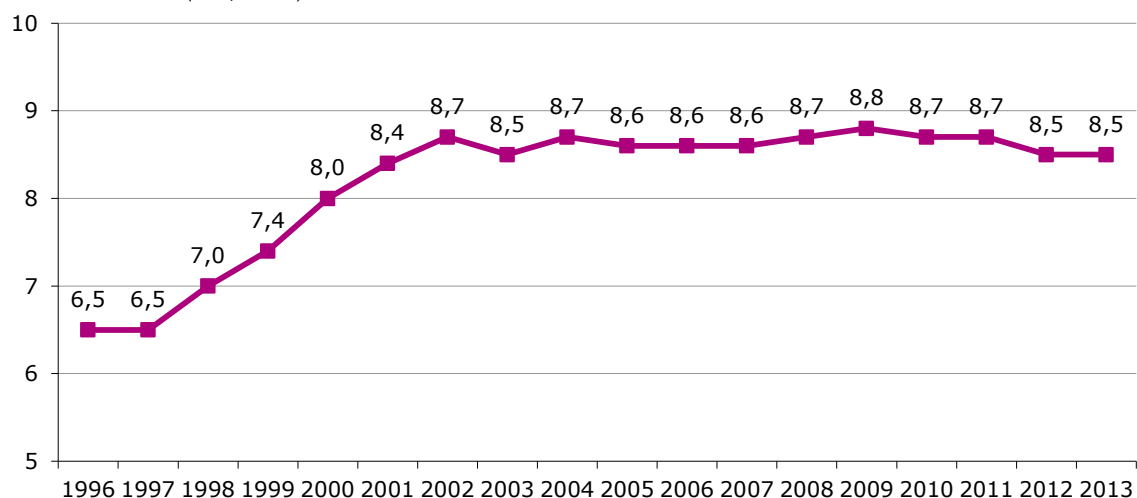


¹ De 11 abortusklinieken die gegevens hebben aangeleverd zijn: de Centra voor Abortus, Seksualiteit en Anticonceptie (CASA Goes, CASA Maastricht, CASA Leiden, CASA Den Haag, CASA Rotterdam, CASA Amsterdam), ASK Rutger Stimezo Eindhoven, ASK Mildredhuis Arnhem, Centrum voor Seksuele Gezondheid Noord-Nederland Groningen, Beahuis & Bloemenhovekliniek Heemstede, Stimezo Zwolle.

Abortuscijfer licht gedaald

Het abortuscijfer is het aantal zwangerschapsafbrekingen per 1000 vrouwen in de leeftijd 15 tot en met 44 jaar. Met andere woorden: het aantal abortussen bij het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijd. Vrouwen die naar Nederland komen voor een abortus, worden hierin niet meegerekend. Sinds 2004 stabiliseerde het abortuscijfer rond 8,7. In 2013 is het abortuscijfer, evenals in 2012, 8,5 (IGZ, 2014) (figuur 2).

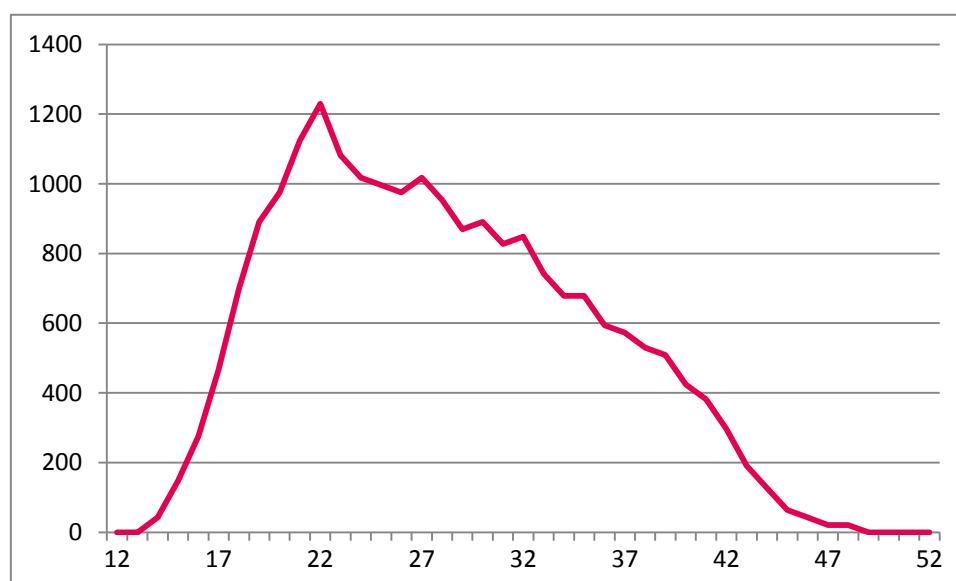
Figuur 2. Abortuscijfer van in Nederland wonende vrouwen (per 1.000 vrouwen van 15-44 jaar), 1996-2013 (IGZ, 2014)



Demografische kenmerken: leeftijd, burgerlijke staat en kinderen

In 2013 is de gemiddelde leeftijd van vrouwen die een zwangerschap laten afbreken 28 jaar. Dit is vergelijkbaar met voorgaande jaren (Goenee et al., 2013; Kruijer & Wijsen, 2010). In figuur 3 is de leeftijdsverdeling weergegeven van de abortuscliënten. De meest voorkomende leeftijd waarop vrouwen een zwangerschap laten afbreken is 22 jaar.

Figuur 3. Schatting van het aantal abortussen naar leeftijd (in jaren), 2013



In tabel 1 staan de leeftijdsspecifieke abortuscijfers en abortusratio's. De abortusratio is het aantal abortussen per 100 zwangerschappen (exclusief de spontane abortussen). Van de totale groep zwangere vrouwen kiest het merendeel ervoor om de zwangerschap uit te dragen (86,5 per 100) en 13,5% voor een abortus. De abortusratio verschilt echter aanzienlijk per leeftijdscategorie. Zo kiezen zwangere tienermeiden het vaakst voor een abortus (62%) en vrouwen in de leeftijd 30-34 jaar laten het minst vaak (7%). Ten opzichte van 2011 is de abortusratio licht gestegen (Goenee et al., 2013). Deze lichte stijging is te verklaren vanuit het feit dat het totaal aantal zwangerschappen verhoudingsgewijs sterker is gedaald.

Tabel 1. Geschat abortuscijfer en abortusratio in Nederland naar leeftijdscategorie, 2013

	Abortuscijfer	Abortusratio	% in de LAR steekproef
≤ 19 jaar	6,5	62,4	11,8
20-24 jaar	13,1	28,7	25,6
25-29 jaar	11,9	10,3	22,7
30-34 jaar	9,9	7,2	18,7
35-39 jaar	7,2	11,0	13,7
≥ 40 jaar	3,1	25,6	7,3
<i>Totaal</i>	<i>8,5</i>	<i>13,5</i>	<i>100</i>

Meer dan een derde van de vrouwen (34,1%) woont samen met een partner. Nagenoeg eenzelfde percentage (32,2%) is alleenstaand, 20,4% woont bij haar ouders en 6,2% woont bij anderen (zoals bij vrienden of op kamers). Van 7,1% van de vrouwen is hun huidige woonsituatie onbekend. Iets meer dan de helft (52,2%) van de vrouwen heeft één of meerdere kinderen.

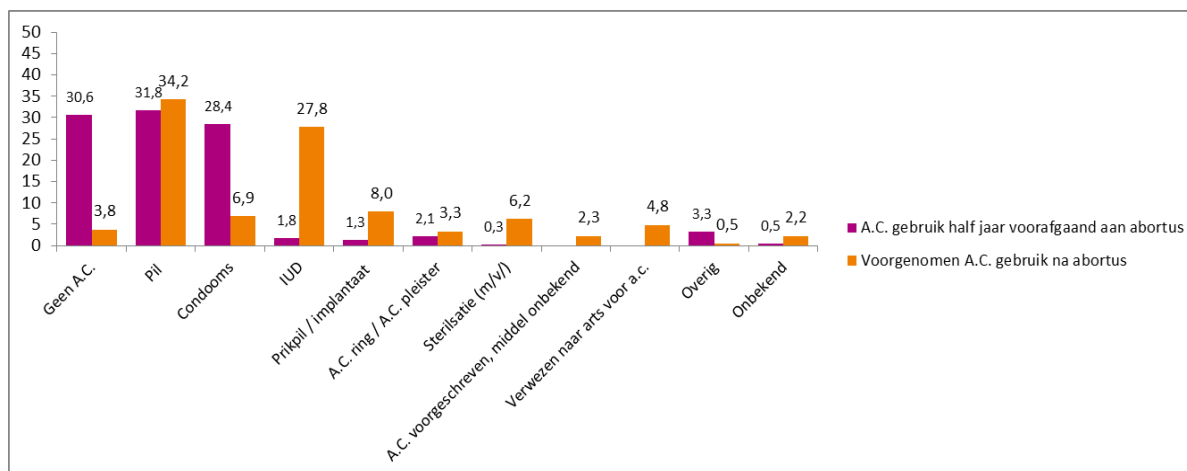
Anticonceptiegebruik

Bij een meerderheid van de vrouwen is de zwangerschap ontstaan ondanks dat zij anticonceptie gebruikte (figuur 4). In 2013 is drie op de tien abortuscliënten zwanger geworden terwijl ze de pil gebruikte gedurende het half jaar voorafgaand aan de onbedoelde zwangerschap. Ruim een vierde gebruikte het condoom. Slechts geen enkeling gebruikte 'nieuwere' vormen van anticonceptie zoals het spiraal, prikpil, implantaat, de anticonceptiering of anticonceptiepleister.

Na de abortus heeft slechts 3,8% van de vrouwen niet de intentie om anticonceptie te gaan gebruiken. In figuur 4 is te zien dat met name het aantal vrouwen dat van plan is een spiraal te gaan gebruiken toeneemt. Ook stijgt het aandeel vrouwen dat mogelijk kiest voor een sterilisatie (van zichzelf of haar partner). Het aantal condoomgebruiksters neemt daarentegen af. In hoeverre deze voornemens ook daadwerkelijk in praktijk worden gebracht is echter de vraag.

In figuur 5 is te zien hoe het volgens de abortuscliënten komt dat zij ondanks pil- of condoomgebruik in het half jaar voorafgaand aan de abortus, toch zwanger zijn geworden. De meeste condoomgebruikers zeggen dat het condoom heeft gefaald (waaronder gescheurd of geknapt). Eén op de vijf geeft aan dat zij in het half jaar voorafgaand aan de abortus (meestal) geen condoom gebruikte tijdens de geslachtsgemeenschap. Eén op de tien condoomgebruikers heeft het condoom verkeerd toegepast.

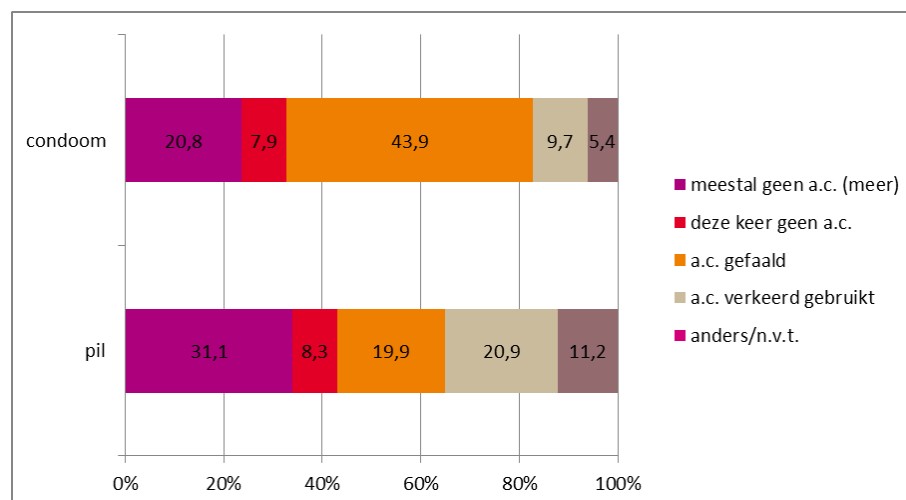
Figuur 4. Anticonceptiegebruik voorafgaand aan abortus en voorgenomen anticonceptiemiddel na de abortus, 2013 (%) ¹



¹ Overige anticonceptie omvat femcap, pessarium, zaaddodende pasta, schuimpreparaten en de natuurlijke methoden zoals periodieke onthouding en coïtus interruptus.

Ongeveer drie op de tien pilgebruiksters slikte de pil wel in het half jaar voorafgaand, maar niet op het moment van gemeenschap. Een op de vijf vrouwen geeft aan dat een fout van henzelf (een zogenaamde gebruikersfout) heeft geleid tot de ongewenste zwangerschap. Eenzelfde percentage schrijft de oorzaak van de ongewenste zwangerschap toe aan het falen van de methode. Gezien het feit dat bij correct pilgebruik de betrouwbaarheid van de pil 99% is, zal in werkelijkheid het merendeel van de vrouwen waarschijnlijk toch een gebruikersfout hebben gemaakt.

Figuur 5. Reden falen anticonceptie, 2013² (%)

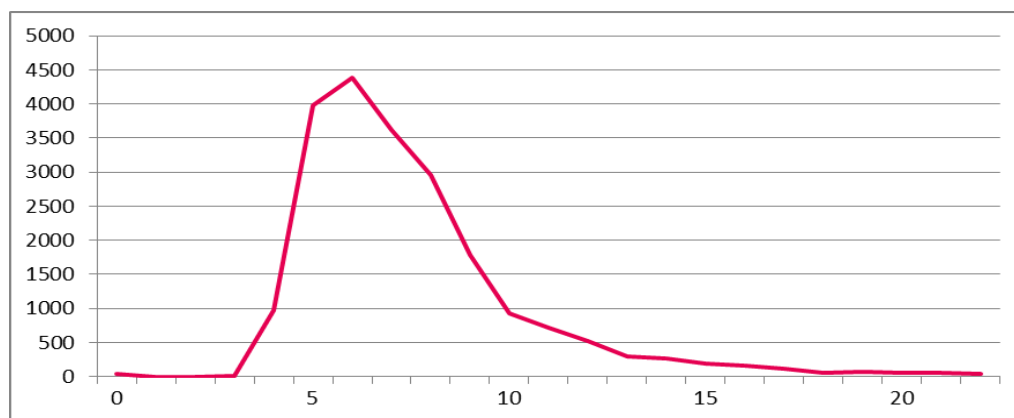


Zwangerschapsduur

Het gemiddeld aantal weken waarop vrouwen hun ongewenste zwangerschap laten afbreken, is 7,5 weken amenorroeduur (SD = 2,89). Bijna alle vrouwen (95,2%) laten de zwangerschap afbreken in het 1^e trimester (t/m 12 weken) De meeste vrouwen laten hun zwangerschap afbreken bij een amenorroeduur van zes weken (figuur 6).

² Percentage 'onbekend' bij condoom 12,3% en bij pil 8,7% (deze percentages zijn niet opgenomen in de figuur).

Figuur 6. Aantal abortussen naar zwangerschapsduur (in weken amenorroeduur)



Land van herkomst

De helft van de abortuscliënten was in 2013 van (autochtone) Nederlandse komaf. Doordat in 2011 een groot percentage van de herkomst van de abortuscliënten onbekend was (14,8%), kan niet worden vastgesteld of er daadwerkelijk een stijging is van het aandeel autochtone Nederlandse vrouwen. In tabel 2 is de verdeling te zien tussen eerste en tweede generatie³ vrouwen in elke allochtone groep abortuscliënten. In de traditionele migrantengroepen zoals Marokkanen en Turken is deze verdeling nagenoeg gelijk. Bij de Antilliaanse vrouwen is het aandeel eerste generatie vrouwen dat een abortus laat uitvoeren hoger dan bij de tweede generatie vrouwen. Het tegenovergestelde is te zien bij de vrouwen met een Antilliaanse achtergrond en de overige migrantengroepen (met uitzondering van groep ‘overig’).

Tabel 2. Abortuscliënten naar land van herkomst, met het percentage eerste en tweede generatie allochtone abortuscliënten voor diverse herkomstlanden, 2013 (%)

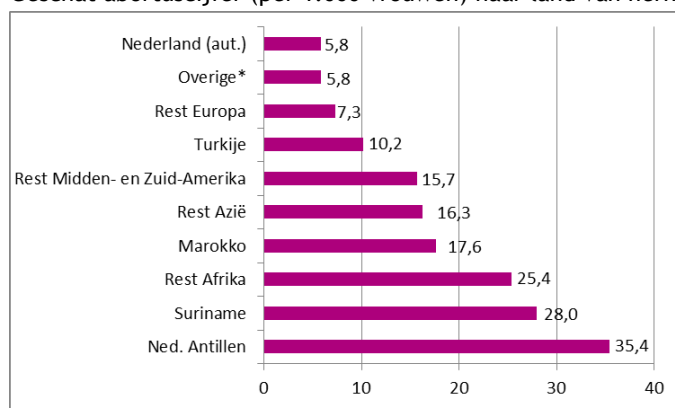
	Totaal (%)	1e generatie (%)	2e generatie (%)
Nederland (aut.)	50,4	-	-
Turkije	4,0	54,0	46,0
Marokko	6,1	46,1	53,9
Ned. Antillen	5,0	74,6	25,4
Suriname	9,0	38,4	61,6
Rest Europa	9,8	84,6	15,4
Rest Afrika	5,4	77,0	23,0
Rest Midden en Zuid Amerika	1,7	76,9	23,1
Rest Azië	6,4	87,1	12,9
Overig*	1,9	40,1	59,9
Onbekend	0,3	-	-
Totaal (n)	21.217	-	-

* Overig: Indonesië/voormalig Ned. Indië, Noord-Amerika, Australië/Oceanië en Japan.

In figuur 7 staan voor de herkomstlanden de schattingen van de abortuscijfers gepresenteerd. Net als in voorgaande jaren (Goenee et al., 2013; Kruijer & Wijsen, 2009) is het abortuscijfer het hoogst onder vrouwen uit de Nederlandse Antillen en Suriname.

³ Eerste en tweede generatie allochtonen worden in de LAR gedefinieerd volgens de CBS-definitie: de eerste generatie bestaat uit vrouwen die zelf in het buitenland geboren zijn, de tweede generatie bestaat uit vrouwen die zelf in Nederland geboren zijn, en waarvan minstens één van de ouders in het buitenland geboren is.

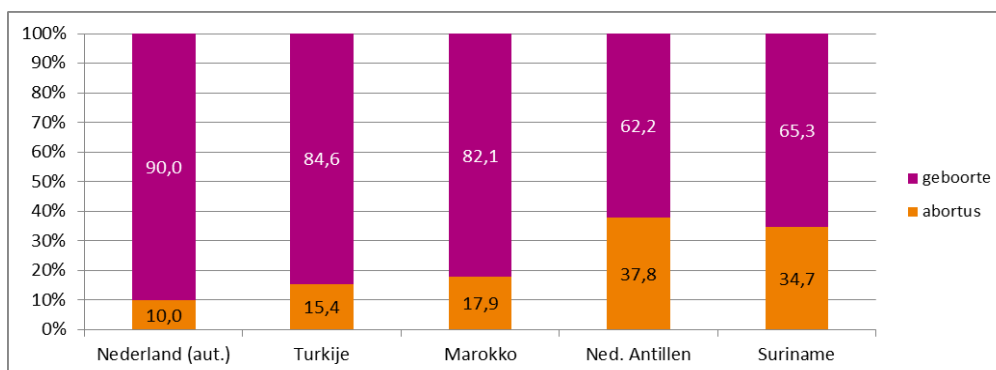
Figuur 7. Geschat abortuscijfer (per 1.000 vrouwen) naar land van herkomst, 2013



* Overig: Indonesië/voormalig Ned. Indië, Noord-Amerika, Australië/Oceanië en Japan.

In figuur 8 staan de abortusratio's van de vier grootste immigratiegroepen in Nederland. Onder autochtone vrouwen eindigt één op de tien zwangerschappen in een abortus. Turkse en Marokkaanse vrouwen kozen iets vaker voor een abortus dan autochtone vrouwen; respectievelijk 15,4% en 17,9%. Antilliaanse vrouwen kozen veruit het vaakst voor een abortus, namelijk 37,8%.

Figuur 8. Geschatte abortusratio en geboortratio (per 100 zwangerschappen) naar land van herkomst 2013 (%)



In tabel 3 zijn de gemiddelde leeftijden van de abortuscliënten te zien. Verhoudingsgewijs zijn de vrouwen uit de Antillen het jongst, gemiddeld 26 jaar. Het gemiddeld aantal zwangerschapsweken (in amenorroeduur) waarop de vrouwen een zwangerschap laten afbreken, ligt voor alle vrouwen tussen de 7 en 8 weken.

Bij alle herkomstgroepen heeft nagenoeg de helft van de vrouwen één of meerdere kinderen. Het aandeel vrouwen dat al één of meerdere kinderen heeft, is het hoogst onder Antilliaanse vrouwen en het laagst onder vrouwen uit Marokko. Voor een groot deel van de vrouwen die in 2013 voor een abortus kwam, was het niet de eerste abortus. Net zoals in voorgaande jaren is het aandeel vrouwen dat eerder een abortus heeft ondergaan, het hoogst onder Surinaamse en Antilliaanse vrouwen, namelijk 56%. Turkse vrouwen gebruikten in het half jaar voorafgaand aan de abortus het vaakst geen enkele vorm van anticonceptie. Onder de Nederlandse vrouwen is 26%.

Tabel 3. Demografische gegevens, zwangerschapsduur en anticonceptiegebruik naar land van herkomst, 2013

	gem. leeftijd (SD)	gem. zwangerschapsduur (SD)	% minstens 1 kind	% eerdere abortus	% geen a.c. gebruikt
Nederland (aut.)	28,2 (7,6)	7,3 (2,9)	49,8	28,9	26,3
Turkije	27,7 (7,0)	7,3 (2,7)	47,2	42,3	41,1
Marokko	27,3 (6,8)	7,3 (2,8)	41,4	45,2	33,9
Ned. Antillen	26,0 (6,1)	8,2 (3,2)	63,1	56,1	34,1
Suriname	26,8 (6,6)	8,0 (2,9)	59,6	55,9	30,8
Rest Europa	28,8 (6,9)	7,9 (3,3)	53,8	38,9	37,9
Rest Afrika	27,0 (6,4)	7,7 (2,7)	59,1	51,1	35,9
Rest Midden- en Zuid Amerika	27,2 (6,5)	7,4 (2,4)	59,4	46,1	29,7
Rest Azië	28,8 (6,9)	7,4 (2,6)	55,8	38,9	37,3
Overige*	30,0 (7,0)	7,3 (2,4)	54,6	41,9	29,9

* Overig: Indonesië/voormalig Ned. Indië, Noord-Amerika, Australië/Oceanië en Japan.

Afname aantal abortussen onder tieners

Het 'tiener-abortuscijfer', oftewel het aantal abortussen per 1.000 in Nederland wonende vrouwen jonger dan 20 jaar, was in 2013 6,5 (zie hiervoor tabel 1). Dit is een afname van 15% ten opzichte van 2011. Toen was het 'tiener-abortuscijfer' 7,9 (Goenee et al., 2013). Volgens de IGZ is er met name een sterke afname van het aantal zwangerschapsafbrekingen bij jonge tieners, meiden onder de 15 jaar (IGZ, 2014). Deze daling is ook terug te zien in de LAR-registratie. Van de 2514 tienermeiden die in het LAR-bestand zijn opgenomen is de meerderheid 17 jaar of ouder (81,1%). Iets meer dan één op de tien (10,9%) tieners is 16 jaar, 6,2% is 15 jaar en slechts 1,8% is 14 jaar of jonger. In 2011 was 3,5% jonger dan 15 jaar.

Net zoals in de gehele abortuspopulatie, is het abortuscijfer onder tieners het hoogst onder Antilliaanse en Surinaamse meiden. Dit is ook onveranderd ten opzichte van voorgaande jaren (Goenee et al., 2013; Kruijer & Wijsen, 2009). Wel zijn de meeste abortuscliënten onder de 19 jaar van Nederlandse komaf (tabel 4).

Tabel 4. Land van herkomst voor abortuscliënten tot en met 19 jaar (%); geschatte abortuscijfer naar land van herkomst, per 1.000 meiden van 15 - 19 jaar, 2013

	% Land van herkomst abortuscliënten	Geschatte abortuscijfer
Nederland (aut.)	56,2	4,7
Turkije	4,1	7,6
Marokko	4,9	10,0
Ned. Antillen	5,8	29,7
Suriname	10,1	25,6
Rest Europa	6,3	4,6
Rest Afrika	5,1	16,4
Rest Azië	4,6	10,8
Rest Midden- en Zuid-Amerika	1,6	13,8
Overig*	0,9	3,7
Onbekend	0,5	-
Totaal (n)	2.514	6,5

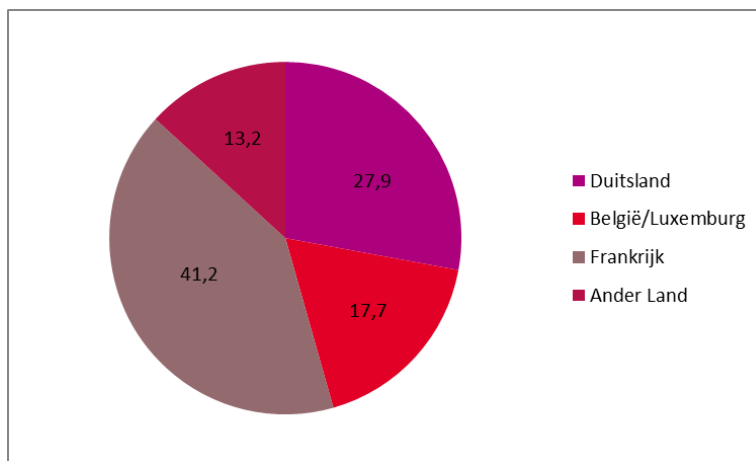
* Overig: Indonesië/voormalig Ned. Indië, Noord-Amerika, Australië/Oceanië en Japan.

Iets meer dan een kwart (27,6%) van de tienermeiden gebruikte geen anticonceptie in het half jaar voorafgaand aan de abortus. Van de meiden die wel een vorm van anticonceptie gebruikten, gebruikte bijna iedereen de pil (53,7%) of het condoom (41,5%). Acht procent van de meiden laten een abortus verrichten in het tweede trimester. De rest doet dit in het eerste trimester.

Abortus bij vrouwen wonend in het buitenland

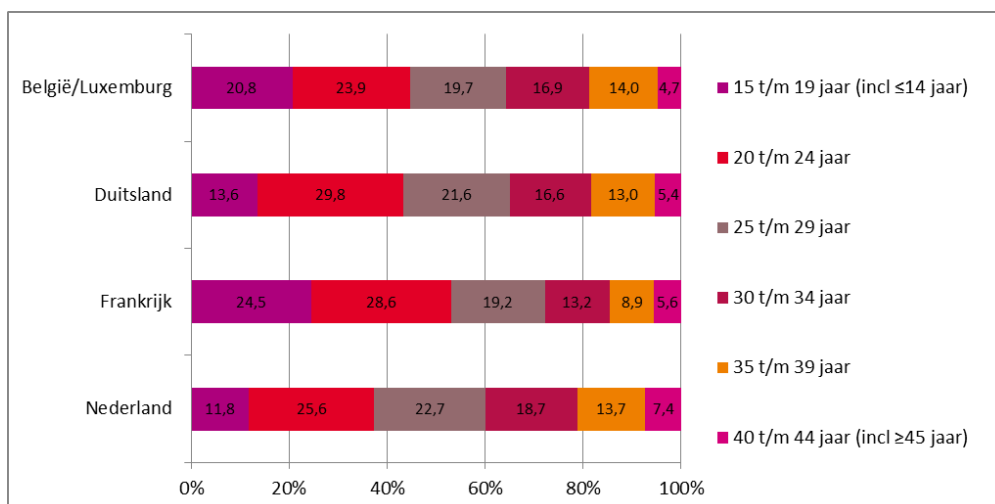
In het LAR bestand zijn in totaal 3.102 buitenlandse vrouwen opgenomen. In figuur 10 is te zien uit welk land de vrouwen die in het buitenland wonen afkomstig zijn. De meeste abortuscliënten wonen in Frankrijk, Duitsland, België of Luxemburg. In de categorie 'overig' bevinden zich voornamelijk vrouwen uit andere Europese landen zoals Ierland, Polen, Oostenrijk en Zwitserland.

Figuur 9. Herkomst niet in Nederland woonachtige abortuscliënten, 2013 (%)



Verhoudingsgewijs zijn buitenlandse abortuscliënten iets jonger dan de vrouwen die in Nederland wonen. Uit Frankrijk komen de meeste tieners, namelijk bijna een kwart (figuur 11).

Figuur 10. Leeftijdverdeling naar land van vestiging, 2013 (%)

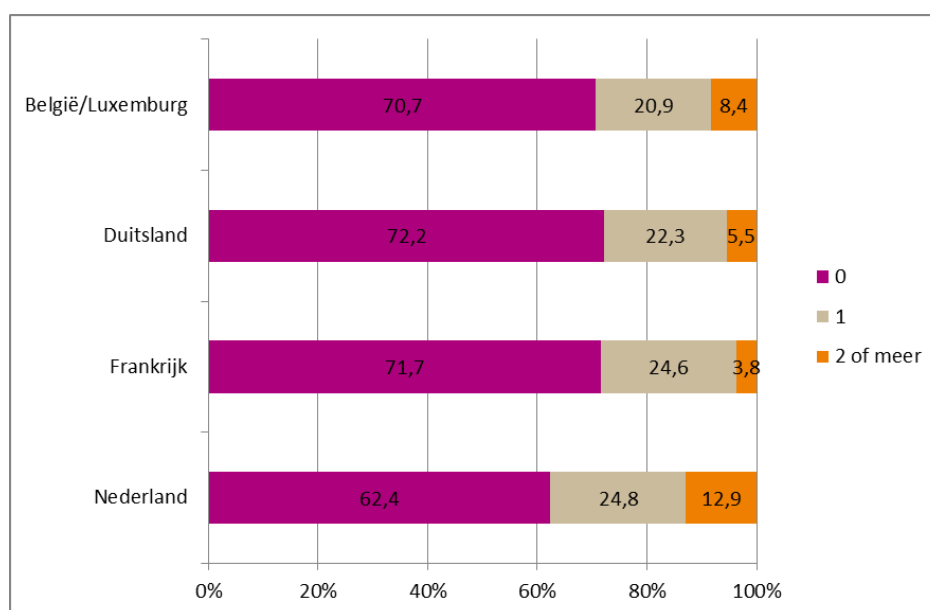


Vrouwen die in Nederland wonen hebben de meeste ervaring met een eerdere abortus (37,6%), en vrouwen uit het buitenland minder (figuur 11). Ongeveer een kwart van de buitenlandse

abortuscliënten hebben ervaring met één of meerdere abortussen. Nederlandse vrouwen hebben ook relatief meer ervaring met twee of meerdere abortussen.

Buitenlandse vrouwen die naar Nederland komen voor een abortus, hebben veel vaker een verder gevorderde zwangerschap dan Nederlandse abortuscliënten. Bijna alle (99%) Franse vrouwen laten hun zwangerschap afbreken in het tweede trimester. Bij Duitse vrouwen is dit 83,6% en Belgische/Luxemburgse vrouwen 78%. Bij vrouwen die in Nederland wonen is dit slechts 4,8%. Deze aanzienlijke verschillen zijn te verklaren vanuit het feit dat in het buitenland de mogelijkheden om een vergevorderde zwangerschap af te laten breken beperkter zijn dan in Nederland.

Figuur 10. Aantal eerdere abortussen naar vestiging, 2013 (%)



Bronverwijzingen

1. Inspectie voor de Gezondheidszorg (2014). *Jaarrapportage 2013 van de Wet afbreking zwangerschap*. Den Haag: Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ).
2. Goenee, M.S., Picavet, C., & Wijsen, C. (2013). *Landelijke Abortus Registratie 2011*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.
3. Kruijer, H., & Wijsen, C. (2010). *Landelijke Abortus Registratie 2009*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.

Auteurs

Maaïke Goenee en Ciel Wijsen